

УДК 378.016:81'243-028.31

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НЕМОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Людмила Скучинська

*Луцький державний технічний університет
вул. Львівська, 75, 43018 Луцьк, Україна*

Проаналізовано використання інтерактивного навчання писемного мовлення в процесі вивчення іноземної мови у вищих немовних вищих навчальних закладах, розкрито основні принципи, завдання та значення використання інтерактивного навчання. Зазначено, що інтерактивне навчання максимально сприяє досягненню однієї з головних цілей навчання іноземної мови у вишому навчальному закладі – розвитку вмінь вираження думки іноземною мовою як в усній, так і в письмовій формі. Особливу увагу приділено перевірці та взаємоперевірці письмових робіт.

Ключові слова: інтерактивне навчання писемного мовлення, інтегративність, інтерактивна робота, інтерактивна співпраця, інтерактивні форми роботи, інтеракція.

У період становлення незалежної держави Україна, швидкого розвитку економічних, комерційних зв'язків з партнерами за кордоном зростає необхідність вивчення іноземної мови з орієнтацією на її практичне застосування під час ділового спілкування.

Забезпечення світового рівня підготовки фахівців є сьогодні одним з головних завдань вищої школи. Кожна дидактична задача може бути розв'язана за допомогою адекватної технології навчання. Розширення арсеналу традиційних методичних способів, засобів, прийомів стає необхідною умовою вдосконалення навчального процесу на цьому етапі розвитку вищої школи.

Методика організації інтерактивного навчання писемного мовлення бере до уваги основні принципи навчання англійської мови:

- *активність.* Студенти особистісно залучені до участі у кожному етапі навчання писемного мовлення і несуть персональну відповідальність за розвиток своїх умінь. Технологія інтерактивного навчання передбачає їх активне реагування на відгуки та оцінки своїх одногрупників і викладача, взаємодопомогу й участь у груповій роботі;
- *розвиток особистості.* Студентам надають усі умови для особистісного розвитку; зростає їхня пізнавальна активність і творча самостійність, вони набувають найважливіших соціальних навичок

(відповідальності, уміння будувати власну поведінку відповідно до позиції інших людей);

- *професійне вдосконалення*. Інтерактивне навчання підвищує ефективність професійно-педагогічної підготовки, надає можливість на 1-му курсі закласти такі професійні основи написання і корегування тексту, які можна розвивати самостійно протягом життя;
- *інтегративність* – взаємозв'язок розвитку писемного мовлення з іншими видами мовленнєвої діяльності (аудіюванням, читанням і усним мовленням). Студенти прослуховують, читають і обговорюють свої та “чужі” письмові роботи.

Зазначимо, що інтегративність одночасно є і одним з основних принципів навчання англійської мови в цілому, й одним з провідних принципів організації інтерактивного навчання писемного мовлення.

Розглянемо специфіку реалізації цього принципу.

Наявність загальних операцій і позитивного взаємовпливу усного і писемного мовлення (Л. В. Біркун, М. С. Ільїн, І. П. Павлова, Л. П. Щербак) дало змогу порушити питання про доцільність використання взаємозалежних усних і письмових форм роботи у процесі інтерактивного навчання писемного мовлення.

Вважають загально визнаним, що письмова підготовка усного висловлювання сприяє підвищенню його логічності й доказовості, дає змогу не тільки вибрати адекватні мовні засоби вираження думок, але й упорядкувати думки відповідно до мотиву і мети того, хто говорить, зважаючи на адресата повідомлення.

Це дає змогу використовувати взаємозамінник усних і письмових завдань (усне обговорення написаного тексту або письмовий відгук) і їх використання під час проведення “мозкового штурму”, підготовки і проведення інтерв'ю, усного обговорення плану і складання плану на письмі тощо (Г. Ф. Кривчікова).

Усне виконання завдань дає можливість як студентам, які виконують роль читачів, так і тим, що є авторами тексту, виявити помилку, аргументовано висловити свій погляд, запропонувати або обговорити запропоновані альтернативи, пояснити вибір з низки запропонованих варіантів. Усе це сприяє як розвитку вмінь писемного мовлення, так і удосконаленню усного мовлення.

У процесі обговорення написаного в парах або групах мовленнєва діяльність студентів тісно пов'язана з діяльністю слухання. Удосконалюються уміння сприймати, осмислювати й розуміти мовлення співрозмовників, виділяти ідеї, думки, емоції, ставлення до предмета розмови [5].

Зауважимо, що у процесі інтерактивного навчання писемного мовлення удосконалюється уміння читання: читання написаної творчої роботи вголос у

групі для подальшого її обговорення, читання тексту про себе для само і /або взаєморедагування.

Взаємонавчання студентів у групі – друга важлива складова інтерактивного навчання. Передбачає взаємоперевірку і групове обговорення письмових робіт. Питання взаємонавчання розглядали Н. Н. Богомолова, Л. П. Петроська, Є. В. Шантарін, П. Б. Гурвіч. На першому етапі взаємоперевірку проводять як спільну роботу групи і мікрогрупи над завданням з аналізу, редагування та корегування тексту. Спільний пошук сприяє повнішому розкриттю потенційних можливостей кожного з учасників, готує студентів до перевірки індивідуально та самоперевірки. Таким чином стимулюється розвиток писемного мовлення кожного студента як індивідуальної діяльності.

Студенти набувають різні навички роботи в групі, виконуючи різні ролі. Працюючи над текстом як у групі, так і в парі, вони вчаться слухати й реагувати на прочитане; одержавши перевірену роботу, аргументовано погоджуватися чи не погоджуватися із зауваженнями або виправленнями [9]. Важливо й те, що студент, читаючи й оцінюючи роботи своїх одногрупників, вчиться давати правильну самооцінку власним роботам, розвиваючи як своє писемне і непідготовлене усне мовлення, так і професійні вміння учителя.

Організація інтерактивного навчання писемного мовлення ґрунтується на принципі інтегрованого розвитку умінь написання тексту та його аналізу, редагування й корегування.

Дж. Дускова (1983), С. Кордер (1992), Дж. Ричардс (1992) пропонують вирізняти помилки мовної компетенції (error of competence) і помилки мовленнєвої практики (error of performance).

Дослідження, проведені Л. Назіною, виявили, що під час породженні іншомовного висловлювання ті, які навчаються, зазнають не тільки лінгвістичних труднощів, які відображаються в мовних і мовленнєвих помилках, але й труднощів психологічних, результатом яких є логіко-композиційні помилки [4, с. 132]. У процесі інтерактивного навчання на перший план ставлять питання не тільки корегування, але і випередження помилок, для цього пропонують цілеспрямовану і систематичну підготовчу роботу.

Пропонуючи студентам вправи на виявлення помилок, їх корегування, аналіз і обговорення результатів під час інтерактивної роботи, а також організуючи взаємоперевірку письмових робіт студентами, створюють умови, щоб максимально запобігти помилок у мовленні студентів.

Взаємоперевірку робіт проводять по-різному.

1. Перевірка однієї роботи за участю всіх студентів групи.

Усі студенти групи перевіряють один текст, але викладач розподіляє між ними індивідуальні завдання, зосереджуючи увагу кожного на одному питанні: розкритті теми, зв'язності між абзацами, побудові окремого абзацу, правопису слів, правильності побудови речень. Завдання розподіляють

відповідно до рівня знань студентів. Після індивідуальної підготовки проводять групове обговорення і складають список рекомендацій групи.

2. Перевірка робіт у мікрогрупі (три-чотири особи).

Перевірка однієї роботи декількома студентами дає можливість обговорювати різні погляди, отже, передбачає вищий ступінь імовірності виправлення помилок і поліпшення тексту порівняно з парною роботою. Перевірку роботи можна проводити по черзі або одночасно всіма членами групи з подальшим обговоренням.

Перевірка складається з трьох головних етапів:

- загальне враження,
- обговорення змісту,
- корегування мовних помилок.

На першому етапі студенти оцінюють роботу, відповідаючи на запитання такого типу:

- What has the writer said in the paper? How well is the main idea developed?
- Is the description vivid? the time order clear? the development logical? and the argument convincing?
- What do you think are the strengths of the writing?
- How well does the writing fulfill its purpose?

Текст розглядають як ціле, головну увагу приділяють „сильним” сторонам письма.

На другому етапі студенти спрямовують увагу на розвиток ідей та структурування тексту, залишаючи поза увагою мовні помилки.

Лише на третьому етапі вони виправляють або звертають увагу на мовні помилки.

3. Взаємоперевірка в парах.

Перевагою парної взаємоперевірки є те, що її можна проводити як в аудиторний, так і в позааудиторний час. Перевіряючи твір вдома, студенти мають можливість скористатися довідниками і словниками й не обмежені в часі. Однак, зважаючи на зменшення кількості студентів, які беруть участь у перевірці, зростає персональна відповідальність кожного і збільшується вірогідність того, що деякі помилки і неточності будуть непоміченими і не виправленими.

Безперечно, відгук охоплює суб'єктивну оцінку того, хто перевіряє. Однак коли текст перевіряє кілька людей, то колективна оцінка об'єктивізується. Коли студент перевіряє декілька текстів, написаних на одну тему, порівнює їх і може виділити більш або менш правильно виконані роботи, то його суб'єктивна оцінка наближається до об'єктивної оцінки групи.

У сучасній методиці немає єдиних стандартів щодо того, коли, як і які помилки в творчих роботах потрібно виправляти, хто їх повинен виправляти і чи потрібно їх виправляти взагалі [1, с. 25].

Для створення сприятливого психологічного клімату в групі кожен студент може попередньо заповнити таблицю, вказати, як він бажає, щоб перевірили його роботу:

Tick the Correction Style You Want

Marking	Errors corrected Errors marked, but not corrected Errors marked and coded but not corrected
Comments	General comments Specific comments on one criterion (please specify)
Grade	No grade Grade Pass/Fail Grade 1–12

Кінцевою метою інтерактивної співпраці є розвиток умінь самоаналізу і самоперевірки. Інтерактивна робота дає змогу розвивати необхідні навички і уміння самостійного написання й аналізу тексту. У процесі інтерактивного навчання робота в групі й у парі поступово стає менш актуальною, оскільки студент набуває необхідних умінь і вже здатний сам критично і правильно оцінити свою роботу. Під час саморедагування важливе місце посідає уміння критично ставитися до власного тексту.

Узагальнюючи опис методичних принципів організації інтерактивного навчання писемного мовлення, спираючись на наявні дослідження [4], інтерактивні форми роботи подамо у вигляді таблиці.

Інтерактивні форми роботи у процесі навчання писемного мовлення

Писемні форми інтеракції	Усні форми інтеракції
Суб'єкти інтеракції: викладач – група	
	Виведення/пояснення правил; Евристична бесіда; Відповіді на запитання студентів, пов'язані з виконанням комплексу вправ; Обговорення анонімної письмової роботи всією групою
Суб'єкти інтеракції: викладач – студент	
Перевірка кінцевого тексту; Відгук викладача у письмовій формі про закінчену роботу; Вказівка на наявність помилок з/без їх виправлення	Індивідуальні консультації з питань написання та редагування текстів під час аудиторних занять; Індивідуальні консультації поза аудиторними заняттями;

	Відповіді на запитання студентів з написання і редагування письмових робіт на заняттях; Усне коментування перевіреної роботи, результатів взаємоперевірки письмових робіт і виконання вправ комплексу
<p style="text-align: center;">Суб'єкти інтеракції: студент – студент</p> Заповнення запитальників; Відгук у письмовій формі; Взаємоперевірка тексту в парах; Спільне виконання вправ комплексу	Відповіді на запитання один одного після взаємоперевірки творів; Усне рецензування; Обговорення рецензії; Обговорення самостійно заповнених запитальників; Спільне виконання вправ; Обговорення результатів індивідуально виконаних вправ
<p style="text-align: center;">Суб'єкти інтеракції: студент – мікрогрупа</p> Складання студентом списку рекомендацій і зауважень мікрогрупи до тексту; Складання мікрогрупою списку позитивних характеристик і недоліків роботи студента; Почергова перевірка роботи членами мікрогрупи	Підготовка до написання чернетки твору: „мозковий штурм”, обмін інформацією, проведення інтерв'ю; Читання вголос письмової роботи студента; Групове обговорення письмової роботи студента

Отже, інтерактивне навчання максимально сприяє досягненню однієї з головних цілей навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі – розвитку вмінь вираження думки іноземною мовою як в усній, так і письмовій формі. Воно сприяє взаємопов'язаному навчанню усного і писемного висловлювання думки.

1. Андрійко І. А. Зарубіжні методичні концепції навчання іншомовного писемного мовлення та їх застосування в українському ВНЗ // Іноземні мови. 2001. № 3. С. 22–25.
2. Кривчикова Г. Ф. Взаємоперевірка при інтерактивному навчанні іншомовного писемного мовлення // Вісн. Київ. нац. лінгвістичного ун-ту. Сер. Педагогіка та психологія. 2004. Вип. 7. С. 120–125.

3. *Кривчикова Г. Ф.* Використання прийому “інтерв’ю” в інтерактивному навчанні писемного мовлення студентів I курсу мовного вузу // *Іноземні мови.* 2001. № 4. С. 43–47.
4. *Назіна Л. И.* Методика работы над ошибками в устной и письменной иноязычной речи студентов I курса языкового факультета (диагностический и корректировочный аспекты): Дис...канд. пед. наук: 13.00.02. Л., 1990.
5. *Пиотровский Р. Г.* Инженерная лингвистика и теория языка. Л., 1979.
6. *Филатов С. Г.* Грамматическая стилистика в обучении студентов лингвистического вуза продуктивной письменной речи (английский язык): Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02. М., 1996.
7. Curriculum for English Language development in Universities and Institutes (DRAFT 2). К., 2001.
8. *Evans V.* Successful Writing. Express Publishing, 1998.
9. *Porto M.* Cooperative Writing Response Groups and Self-Evaluation // *ELT Journal.* 2001. Vol. 55. № 1. P. 38–46.

**INTERACTIVE LEARNING OF WRITING IN THE PROCESS
OF STUDYING FOREIGN LANGUAGE AT HIGHER NON-LINGUAL
EDUCATIONAL INSTITUTION**

Liudmyla Skuchyns'ka

*State Technical University of Luts'k
Lvivs'ka Str., 75, UA – 43018 Luts'k, Ukraine*

The article deals with the interactive teaching of writing in learning foreign language at higher educational establishments. It is noted that interactive teaching helps to achieve one of the main aims of learning – to develop the students' skills of expressing thoughts in written and oral forms. Special attention is attached to the control and intercontrol of writing works.

Key words: interactive teaching of written speech, integrativity, interactive work, interactive cooperation, interactive forms of work, interaction.

Стаття надійшла до редколегії 10.11.2006

Прийнята до друку 12.12.2006